

IZVJEŠĆE
Stručnog povjerenstva
o
REAKREDITACIJI
Pravnog fakulteta
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Datum posjeta:
23. i 24. studenog 2015. godine

Siječanj, 2016.

SADRŽAJ

UVOD	3
ZAKLJUČCI STRUČNOG POVJERENSTVA	7
PREDNOSTI VISOKOG UČILIŠTA	7
NEDOSTACI VISOKOG UČILIŠTA	7
PRIMJERI DOBRE PRAKSE	7
PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE KVALITETE	8
DETALJNA ANALIZA NA TEMELJU STANDARDA I KRITERIJA ZA REAKREDITACIJU VISOKOG UČILIŠTA	10
1. Upravljanje visokim učilištem i osiguravanje kvalitete	10
2. Studijski programi	12
3. Studenti	14
4. Nastavnici.....	16
5. Znanstvena i stručna djelatnost.....	18
6. Mobilnost i međunarodna suradnja	20
7. Resursi: stručne službe, prostor, oprema i financije	22

UVOD

Ovo izvješće o reakreditaciji Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku napisalo je Stručno povjerenstvo kojeg je imenovala Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO), a na temelju Samoanalize Visokog učilišta, popratne dokumentacije i posjeta Visokom učilištu.

Postupak reakreditacije koji u petogodišnjim ciklusima provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje, javno tijelo koje je punopravni član Europskog registra agencija za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (*European Quality Assurance Register for Higher Education – EQAR*) i Europske udruge za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju (*European Association for Quality Assurance in Higher Education – ENQA*), prema Zakonu o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju obavezan je za sva visoka učilišta u Republici Hrvatskoj.

Stručno povjerenstvo imenuje Akreditacijski savjet Agencije, neovisno stručno tijelo, kako bi provelo neovisno vrednovanje visokog učilišta i njegovih studijskih programa.

Izvješće sadrži:

- kratku analizu prednosti i nedostataka visokog učilišta
- popis dobrih praksi uočenih na visokom učilištu
- preporuke za unapređenja i prijedloge mjera koje treba provesti u predstojećem razdoblju (te provjeriti postupkom naknadnog praćenja)
- detaljnu analizu na temelju standarda i kriterija za reakreditaciju.

Članovi Stručnog povjerenstva:

1. Profesor Ciarán Burke, Friedrich-Schiller-Universität Jena, Rechtswissenschaftliche Fakultät, Savezna Republika Njemačka (predsjednik Stručnog povjerenstva)
2. Profesorica Maria Alessandra Livi, Sveučilište Sapienza u Rimu, Talijanska Republika
3. Profesor Tamàs Hoffmann, Institut za pravne studije, Odjel za proučavanje primjene međunarodnog i europskog prava, Mađarska
4. Profesor Marko Petrak, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Republika Hrvatska
5. Nina Išić, studentica, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Republika Hrvatska.

U analizi dokumenata, studijskom posjetu i pisanju Izvješća, Stručnom povjerenstvu su pomagali zaposlenici AZVO-a:

- Frano Pavić, koordinator
- Vlatka Šušnjak Kuljiš, koordinatorica
- Đurđica Dragojević, prevoditeljica.

Tijekom posjeta Stručno povjerenstvo je održalo sastanke sa sljedećim skupinama:

- Upravom (dekan i prodekani)
- predstavnicima Povjerenstva za osiguravanje i unapređenje kvalitete u visokom obrazovanju
- voditeljima znanstvenih projekata
- voditeljima studija
- studentima koji su se odazvali javnom pozivu za razgovor
- nastavnicima
- asistentima.

Stručno povjerenstvo je, također, obišlo knjižnicu, računalne učionice, referadu i učionice Fakulteta, gdje su održali kratke razgovore s prisutnim studentima.

Na temelju obavljenog postupka reakreditacije i završnog izvješća Stručnog povjerenstva, očitovanja visokog učilišta, kao i izvješća o zadovoljavanju kvantitativnih kriterija, Akreditacijski savjet donosi neovisno mišljenje u kojem ministru znanosti, obrazovanja i sporta preporučuje jedno od sljedećeg:

1. **izdavanje potvrde o ispunjavanju uvjeta** za obavljanje djelatnosti ili dijela djelatnosti (produljenje dopusnice)

2. **uskrata dopusnice** za obavljanje djelatnosti ili dijela djelatnosti

3. **izdavanje pisma očekivanja** s rokom uklanjanja nedostataka do tri godine; pismo očekivanja može uključivati privremenu zabranu upisa novih studenata na određeno razdoblje.

Akreditacijska preporuka sadrži i ocjenu kvalitete visokog učilišta s preporukama za poboljšanje i unapređenje kvalitete.

KRATKI OPIS VREDNOVANOG VISOKOG UČILIŠTA

NAZIV VISOKOG UČILIŠTA: Pravni fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

ADRESA: Stjepana Radića 13, 31 000 Osijek

DEKAN: prof. dr. sc. Boris Bakota

ORGANIZACIJSKA STRUKTURA:

Fakultet ima 20 katedri. Katedra je temeljna ustrojbeno jedinica Fakulteta za izvođenje nastavnoga, znanstvenoga i stručnoga rada. Članovi katedre su nastavnici, suradnici i znanstveni novaci koji izvode nastavne predmete ili sudjeluju u dijelu izvođenja nastavnih predmeta. Katedre organiziraju nastavni, znanstveni i stručni rad, predlažu sadržaj kolegija, brinu za unapređivanje nastave, osiguravanje dostupnosti udžbenika, priručnika i drugih nastavnih materijala, brinu o radu predavača, asistenata i znanstvenika, njihovom stručnom i znanstvenom usavršavanju te vode računa o uspjehu studenata. Katedre se u pravilu osnivaju za više srodnih predmeta. Pored njih ustrojbene su jedinice Fakulteta Knjižnica, Tajništvo, Pravno-ekonomska klinika i Odsjek za cjeloživotno obrazovanje i strane jezike.

STUDIJSKI PROGRAMI

Preddiplomski:

1. Stručni upravni studij

Diplomski:

2. Pravo (integrirani studijski program)
3. Javna uprava (specijalistički diplomski stručni studij)

Poslijediplomski specijalistički:

1. Ljudska prava
2. Kazneno pravo
3. Upravljanje razvojem lokalne i regionalne samouprave

Poslijediplomski doktorski:

1. Pravo

BROJ STUDENATA:

Redovni: 893

Izvanredni: 1505

Apsolventi: 165

BROJ NASTAVNIKA:

Stalno zaposleni u znanstveno-nastavnim zvanjima: 30

Stalno zaposleni u nastavnim zvanjima: 4

Vanjski suradnici: 16

BROJ ZNANSTVENIKA:

Doktora znanosti izabranih u znanstveno-nastavna zvanja i zaposlenih na puno radno vrijeme je 24.

UKUPNI PRORAČUN: 26.530.948,72 HRK

SREDSTVA MZOS-a: 15.948.877,48 HRK ili 60 %

VLASTITA SREDSTVA: 492.376,73 HRK ili 1,8 %

KRATKI OPIS VREDNOVANOG VISOKOG UČILIŠTA:

Geneza visokoškolskog pravnog obrazovanja u Osijeku obilježena je 1961. godinom kada s radom kratkotrajno započinje dislocirani studiji prava u organizaciji Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kontinuirana izobrazba pravnika u Osijeku pokrenuta je 1973. godine u okviru Pravnog studija Ekonomskog fakulteta u Osijeku. Dvije godine poslije potpuno pomanjkanje te struke na području Slavonije i Baranje uz nastojanja da se poboljšaju obrazovne strukture lokalnog stanovništva, bili su osnovni razlozi prerastanja Pravnog studija u novoosnovani Pravni fakultet.

U prvim godinama djelovanja nastavni kadar uglavnom su činili nastavnici Ekonomskog fakulteta u Osijeku i eminentni gostujući profesori s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Njihovim nesebičnim zalaganjem i nastojanjima prvoga dekana prof. dr. sc. Dragutina Rilkea na otvaranju novih radnih mjesta, sredinom osamdesetih godina prošloga stoljeća Fakultet je uspio osigurati vlastite nastavnike na svim kolegijima. Pravni fakultet u Osijeku organiziran je u 20 katedri koje okupljaju srodne predmete, a pored njih ustrojbene su jedinice Fakulteta Knjižnica, Tajništvo, Pravno-ekonomska klinika i Odsjek za cjeloživotno obrazovanje i strane jezike.

ZAKLJUČCI STRUČNOG POVJERENSTVA

PREDNOSTI VISOKOG UČILIŠTA

1. Riječ je o relativno malom fakultetu, što omogućava prisnu atmosferu.
2. Uprava je uspješno provela opsežan posao u rješavanju nekadašnjih poteškoća s etičnim ponašanjem zaposlenika.
3. Pristup velikom broju baza znanstvenih i stručnih radova.
4. Podrška studentima koji nisu zadovoljni svojom ocjenom te općenita naklonjenost transparentnosti u radu.
5. Na Fakultetu vlada duh suradnje.

NEDOSTACI VISOKOG UČILIŠTA

1. Mali broj radova u međunarodno priznatim pravnim časopisima.
2. Sustavi prikupljanja podataka – osobito sustav Kvalimeter – sami su sebi svrha i nikako nisu prikladni za tu namjenu.
3. Upisne kvote su previsoke, a upisni kriteriji na svim studijskim programima su nedovoljno zahtjevni, što ukazuje na propuste u kontroli kvalitete.
4. Vrlo je malo međunarodnih projekata i općenito nedostaje svrhovitih međunarodnih suradnji.
5. Radno opterećenje nastavnika je izrazito neuravnoteženo.
6. Fakultet je u cijelosti obilježen pretjeranom birokracijom s previše pomoćnog i administrativnog osoblja.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

1. Postoje nepobitni dokazi o unapređenju praksi i stavova na Fakultetu, ali tek posljednjih mjeseci.
2. Izvrsno upravljanje knjižničnim resursima, iako se u tu svrhu izdvajaju vrlo ograničena sredstva.
3. Spremnost da se financijski podrži mobilnost zaposlenika sudjelovanjem na međunarodnim konferencijama.
4. Novi strateški plan postavlja etičnost u samo središte svih aktivnosti Fakulteta.

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE KVALITETE

1. Upravljanje visokim učilištem i osiguravanje kvalitete

- Sustav Kvalimetar treba napustiti u potpunosti.
- Treba uvesti zasebne fakultetske procese koji se odnose na etično ponašanje.
- Treba uvesti formalne mehanizme za priznavanje i unapređivanje znanstvene izvrsnosti, osobito kada je riječ o sudjelovanju u međunarodnim projektima prestižnih znanstvenih organizacija, kao i objavljivanju u prestižnim međunarodnim znanstvenim časopisima i izdavačkim kućama.

2. Studijski programi

- Prilike za praksu i praktičnu primjenu naučenog treba uvesti već na preddiplomskoj razini Stručnog upravnog studija.
- Određeni broj izbornih kolegija treba pružiti i prije posljednje godine studija.
- Treba uvesti pravne kolegije na engleskom jeziku za hrvatske studente.
- Izvrsnost u nastavnom radu treba poticati financijski (dodacima na plaću, bonusima itd.), kao i uspostavom nagrade za nastavnike.
- Treba redovito revidirati popise literature kako bi se izbjeglo korištenje zastarjele i nevažne literature.

3. Studenti

- Pismeni ispiti trebaju sadržavati veći broj praktičnih slučajeva.
- Nastavnici trebaju poticati studente da češće pišu znanstvene radove u suradnji s njima.
- Treba unaprijediti odnose studenata i zaposlenika Referade.
- I dalje treba održavati odnose s bivšim studentima.

4. Nastavnici

- Treba povećati broj stalno zaposlenih nastavnika, kao i broj redovnih i izvanrednih profesora naspram broja docenata i asistenata.
- Postojeći sustav traženje kandidata za nova radna mjesta unutar Fakulteta treba unaprijediti kako bi se u budućnosti privukli najbolji mogući kandidati.
- Treba smanjiti broj studenata na vježbama i seminarima.
- Treba poticati dugoročnu mobilnost nastavnika.

5. Znanstvena i stručna djelatnost

- Treba znatno povećati broj radova i poglavlja u knjigama međunarodno priznatih izdavača.
- Treba uspostaviti formalne mehanizme priznavanja i unapređivanja znanstvene izvrsnosti, kao i sustav nagrađivanja temeljen na znanstvenoj produktivnosti.
- Treba unaprijediti međunarodnu vidljivost fakultetskih publikacija, primjerice, uključivanjem u najvažnije baze.
- Treba osigurati administrativnu podršku za prijavu projekata.

6. Mobilnost i međunarodna suradnja

- Treba unaprijediti brigu o međunarodnim studentima, prvenstveno na administrativnoj razini.
- Studente treba obavještavati o mogućnostima za studiranje u inozemstvu te im treba olakšati odlazak na razdoblje studija u inozemstvo, primjerice, omogućavanjem faze studija u kojoj se to može provesti.
- Treba formalizirati priznavanje kolegija koje studenti u okviru Erasmus programa odslušaju u inozemstvu.
- Treba i dalje ohrabrivati nedavno ponovno potaknutu želju za uspješnim dobivanjem obimnijih sredstava za znanstveni rad.
- Fakultet treba tražiti prilike za suradnju s drugim partnerima diljem Europe i šire kako bi se povećala i dolazna i odlazna studentska mobilnost.

7. Stručne službe, prostor, oprema i financije

- Zgrade Fakulteta se moraju prilagoditi studentima s invaliditetom.
- Fakultet treba pokušati osigurati veći prostor za knjižnicu.

DETALJNA ANALIZA NA TEMELJU STANDARDA I KRITERIJA ZA REAKREDITACIJU VISOKOG UČILIŠTA

1. Upravljanje visokim učilištem i osiguravanje kvalitete

1.1. Pravni fakultet u Osijeku (PFO) je sastavio detaljan i obuhvatan strateški plan i time zacrtao ciljeve za iduće petogodišnje razdoblje. Međutim, treba dodati da je taj plan izrađen tek nedavno i zbog toga nema dokaza o provedbi navedenih ciljeva.

Strategija je podijeljena na osam dijelova te uzima u obzir pozicioniranje Fakulteta u društvenom okruženju i potrebu povezivanja s lokalnim tržištem rada. U srpnju 2015. godine usvojen je i Strateški plan znanstveno-istraživačke djelatnosti.

U ispunjavanju glavnih postavki strateškog plana bilo bi korisno izraditi godišnji plan provedbe i praćenja provedbe.

1.2. Čini se da Fakultet raspolaže solidnim korpusom institucionalnih pravila i propisa. Ipak, sve se donedavno umjesto po slovu zakona postupalo prema neformalnim pravilima. Primjerice, iako pravila propisuju da tijekom ispita moraju biti prisutni svjedoci, u stvarnosti se *ad hoc* odlučivalo o tome tko će biti prisutan na ispitu. Iako ponegdje oslanjanje na neformalne postupke može povećati učinkovitost rada, nema dokaza da je to slučaj i na PFO-u.

1.3. Postupci Fakulteta kao i postavljeni ciljevi općenito su usklađeni s ciljevima Sveučilišta kao cjeline.

1.4. Svakako se čini da su studijski programi u skladu s misijom Fakulteta.

1.5. PFO prikuplja određene podatke od studenata i zaposlenika u svrhu unapređivanja kvalitete svog rada (vidjeti kriterije 1.6. i 1.7). Međutim, mnogo se slabije provode ispitivanja stavova bivših studenata, dionika, civilnog društva i privatnog sektora. Bivše se studente po prvi put kontaktiralo prošle godine u sklopu projekta Kvalimeter. Međutim, riječ je o sasvim pogrešno postavljenom projektu (vidjeti niže u tekstu), a bivši studenti su se samo sporadično konzultirali. Ne postoji sustav prikupljanja informacija od poslodavaca niti plan sastanaka s vanjskim dionicima. Ipak, nedavno pokrenuti projekt *Iurisprudencia* predviđa okrugle stolove s poslodavcima kao začetke procedure koja bi se u budućnosti trebala redovito provoditi. Prve prikupljene povratne informacije govore o negativnim ocjenama broja studijskih programa te njihovog sadržaja. Vrlo skoro će se realizirati i studijska putovanja u Njemačku i Francusku namijenjena učenju i prikupljanju dokaza o najboljim praksama.

1.6. Fakultet prati kvalitetu nastave postupkom u dvije trase. Prva trasa se temelji na dva glavna instrumenta koje nadzire Povjerenstvo za unapređivanje i osiguravanje kvalitete.

Prvi je instrument anketa izrađena prema obrascu Sveučilišta koju studenti ispunjavaju u rujnu svake godine. Drugi je anketa za nastavnike koja se provodi na kraju svakog semestra i zapravo predstavlja samoanalizu. Podaci dobiveni iz ova dva izvora međusobno se uspoređuju i analiziraju. Nakon toga se ovisno o rezultatima razgovara s pojedinim nastavnicima. Međutim,

nema formalnih posljedica za loše rezultate, a sustav je tek nedavno uveden te nema dokaza o njegovoj učinkovitosti.

Druga trasa postoji nešto duže i temelji se na alatu Kvalimetar. Riječ je o patentiranom modelu vrednovanja kojeg je izradila predsjednica Povjerenstva za unapređivanje i osiguravanje kvalitete i koji Fakultet već neko vrijeme koristi za procjenu kvalitete nastave, ali ne i procjenu kvalitete znanstvenog rada. Procjena se temelji na nizu varijabli dobivenih iz posebnih upitnika koje studenti ispunjavaju tijekom akademske godine. Prema rezultatima Kvalimetra Fakultet je izvrsno ocijenjen. Međutim, moguće je iznijeti ozbiljne prigovore na metodologiju alata Kvalimetar. Prvi i najvažniji – jedna od varijabli koja je korištena za procjenu razine kvalitete su prethodna očekivanja. Iz toga proizlazi mogućnost da i sasvim osrednja kvaliteta dobije izvrsne ocjene ukoliko su očekivanja bila vrlo niska i stoga nadmašena. Takav sustav nagrađuje osrednjost i nije pogodan za objektivnu procjenu. To potvrđuje i činjenica da se rezultati interne ankete provedene u svrhu ovog vrednovanja ne podudaraju s rezultatima Kvalimetra. Stoga se svakako preporučuje potpuno ukidanje ovog sustava.

Konačno, kad je riječ o samom Povjerenstvu za unapređivanje i osiguravanje kvalitete, treba komentirati njegov sastav. Povjerenstvo nema formalne ovlasti pokrenuti bilo kakvu akciju na Fakultetu pa čak ni revidirati vlastite procese – može samo davati preporuke Fakultetskom vijeću. U Povjerenstvu nema profesora u višim zvanjima, svi članovi su iz redova mladih zaposlenika i studenata, a po rangu najviši član nije pravne struke. To umanjuje autoritet Povjerenstva, kao i učinkovitost u uvjeravanju Vijeća u ozbiljnost njegovih prijedloga.

Još jedna neizravna metoda praćenja kvalitete nastave je postupak studentskih pritužbi – studentima je omogućeno anonimno obraćanje prodekanu ili studentskom pravobranitelju, odnosno Povjerenstvu za unapređivanje i osiguravanje kvalitete putem Facebooka. Međutim, nema dovoljno dokaza da studenti za taj sustav znaju niti da ga koriste. Komentari koje je Stručno povjerenstvo tijekom postupka reakreditacije zaprimilo od studenta ukazuju na poprilično nezadovoljstvo različitim aspektima nastave. Studentima se ne daju ni povratne informacije o ishodima njihovih evaluacija nastavnika, što ih frustrira. Nastavnici su preopterećeni nastavom, a radno opterećenje nije pravedno raspodijeljeno među svim nastavnicima. Sve to ukazuje na manjkavosti postojećih postupaka za unapređivanje nastave te Stručno povjerenstvo zaključuje da još puno toga treba učiniti na tom planu.

Konačno, čak ni za najmlađe nastavnike ne postoji postupak recenziranja ili redovitih obnavljanja popisa literature što je jedna od osnovnih mjera kontrole kvalitete.

1.7. Kad je riječ o praćenju kvalitete znanstvenog rada, obavezna je predaja godišnjeg izvješća o znanstvenom radu koji zapravo predstavlja sustav samovrednovanja učinka. Međutim, Stručno povjerenstvo nije uočilo da to vrednovanje povlači sa sobom ikakve izravne posljedice, a pritom ne treba ni spominjati zamke samovrednovanja uspjeha. Ne postoji formalan mehanizam osiguravanja izvrsnosti znanstvenog rada.

S tim je povezana i činjenica da se novi zaposlenici obično pronalaze unutar Fakulteta. Isto vrijedi i za promaknuća. Zbog toga zaposlenici u slučaju osrednjeg uspjeha ne moraju strahovati od vanjske konkurencije. To ograničava motivaciju za bavljenje kvalitetnim znanstvenim radom.

Nadalje, promaknuća se temelje, između ostalog, na broju umjesto na kvaliteti publikacija, a dobrim publikacijama se ni na koji način ne pridaje veća vrijednost od onih osrednjih. Monografije se ne cijene dovoljno i samo je jedan mladi znanstvenik objavio jednu monografiju. S druge strane, mladi znanstvenici ne smiju ništa ne objaviti dvije godine zaredom. Zbog svega toga, a kako bi osigurali razvoj svojih karijera zaposlenici su zapravo prisiljeni davati prioritet kvantiteti – velikom broju članaka, bilo koje duljine i u bilo kojem časopisu – pred kvalitetom. To nikako nije dobro i zapravo demotivira zaposlenike za izvrsnost, umjesto da je potiče.

1.8. Važno je napomenuti da nedavno usvojeni strateški plan smješta etička pitanja u samo središte cjelokupne djelatnosti Fakulteta. Međutim, kako je navedeno u kriteriju 1.1, treba dodati da je taj plan izrađen tek nedavno i zbog toga je nemoguće reći hoće li se popisani ciljevi zaista i provesti. Na razini Sveučilišta je izrađen i novi disciplinski kodeks, ali zasad se radi o nacrtu kojeg tek treba usvojiti.

Čini se da Fakultet sasvim ovisi o etičkom kodeksu na razini Sveučilišta umjesto da razvije vlastite postupke. Sveučilišni se kodeks pokazao nedostatnim, naime dva nastavnika pod istragom Državnog tužiteljstva nisu suspendirana nego normalno rade i, između ostalog, održavaju ispite. S obzirom da se optužbe odnose na korupciju prilikom održavanja ispita, to je zaista neprihvatljivo. Ne postoji formalni postupak poništavanja ispitnih rezultata, ali ni ikakav plan postupanja u slučaju da ti profesori budu proglašeni krivima. Riječ je o nedopustivom previdu. Ipak, Fakultet treba i pohvaliti za isključivanje bivšeg dekana koji je proglašen krivim za sličnu povredu dužnosti. Izgleda da su ti nedavni problemi podigli svijest o etičkim pitanjima iako ostaje činjenica da se za učinjena poboljšanja u potpunosti treba zahvaliti dobroj volji zaposlenika, dok bi u budućnosti trebalo uvesti posebne procedure praćenja i osiguravanja etičnosti rada na razini Fakulteta.

Kada je riječ o plagijatima, studentski radovi se automatski provlače kroz sustav nalik *Turnitinu*. Međutim, radovi zaposlenika se ne podvrgavaju takvoj kontroli. Ne postoje formalni mehanizmi za hvatanje u koštac s eventualnim manjkom etičnosti u znanstvenom radu, bilo da je riječ o plagijatima, recikliranju ili svojtanjem rada studenta, asistenata ili niže rangiranih kolega. Etičko povjerenstvo postoji na razini Sveučilišta, ali njegove su odluke čisto deklarativne i neobvezujuće.

2. Studijski programi

2.1. Kad je riječ o učinkovitim postupcima praćenja i unapređivanja kvalitete studijskih programa, ili nedostatku takvih postupaka, ključno je uočiti da se čini da tome namijenjeni mehanizmi ne postoje, izuzev zakonski propisanog formalnog procesa revidiranja programa. Redovite revizije kurikula su neupitno nužne, a osobito bi se trebalo paziti na propisane popise literature. Preporučuje se uspostavljanje poticaja za nastavnike, poput priznavanja nastavne izvrsnosti dodjelom bonusa te zasnivanjem nagrade za najboljeg nastavnika.

Slabi su dokazi o ikakvom uključivanju dionika iz javnog i privatnog sektora.

2.2. Kada je riječ o opravdanosti upisnih kvota, treba prvo reći da se upisne kvote, osim onih na doktorskom studiju (koji je tek nedavno pokrenut), redovito popunjavaju, tako da očito postoji interes za studije Fakulteta. Ipak, s obzirom na nedovoljan broj nastavnika (omjer nastavnika i studenata je 1:59, što dvaput premašuje preporučeni maksimum 1:30) i niski prosjek ocjena upisanih kandidata, od kojih većina dolazi iz strukovnih škola, a ne gimnazija, preporučuje se Fakultetu da smanji broj upisanih studenata, osobito izvanrednih.

2.3. Iz gore navedenog slijedi da su upisne kvote daleko od odgovarajućih s obzirom na resurse nužne za kvalitetnu nastavu te s obzirom na analize prolaznosti.

S obzirom na veliki broj studenata koji dovodi do velikog nastavnog opterećenja, kvalitetna izvedba nastave je otežana, čak i ako se uzme u obzir broj nastavnika posvećenih svom poslu, a s kojima Fakultet nesumnjivo raspolaže.

2.4. Općenito govoreći, čini se da su studenti Fakulteta zadovoljni vještinama koje stječu obrazovanjem. Izgleda da se nastavnici trude uvesti praktične primjere u nastavu, poput analiza slučajeva. Međutim, studenti preddiplomskog Stručnog upravnog studija su izrazito nezadovoljni nedostatkom praktične nastave. S obzirom da većina tih studenata vjerojatno nakon diplome planira raditi u javnom sektoru, nedostatak praktičnih vještina može ugroziti njihove prilike za zapošljavanje.

Kada je riječ o ishodima učenja, ili nedostatku istih, vrijedi napomenuti da su vještine i znanja za koje se očekuje da studenti steknu tijekom studija definirani općenitije nego što bi bilo idealno u danim okolnostima.

2.5. Na svim kolegijima se znanje studenata vrednuje kombinacijom pismenih i usmenih ispita, ali obično bez kontinuiranog vrednovanja tijekom nastave. Bilo je pritužbi da se zna dogoditi da se gledaju prijašnje ocjene i ocjenjuje u skladu s njima, kao i da se ponekad dogodi da studenti mogu dobiti uvid u pismeni dio ispita tek nakon polaganja usmenog.

2.6. Kad je riječ o tome odražavaju li ECTS bodovi stvarno opterećenje studenata, treba uočiti da se na cijelom Sveučilištu u Osijeku ECTS bodovi računaju na temelju prosječnog rada studenata na nekom kolegiju, a ne samo broja sati predavanja. Studenti se nisu žalili na alokaciju ECTS-a. Stoga se svakako čini da postojeći parametri realno odražavaju radno opterećenje studenata.

2.7. Studijski programi imaju jasne ciljeve, a za studente su navedeni ishodi učenja. Ipak, općenito nedostaje uvida u sadržaj kolegija što dovodi do pritužbi studenata da moraju učiti iz zastarjele znanstvene literature. Općenito se čini da studijski programi ne uzimaju u obzir međunarodne standarde, nego teže isključivo zadovoljavanju hrvatskih.

2.8. Nastavnici koriste raznolike nastavne metode i informacijske tehnologije. U nastavu se uvode i praktični aspekti. Ipak, bilo je pritužbi da se nedovoljno pažnje posvećuje praktičnim aspektima pravne naobrazbe, a osobito su zbog toga bili zabrinuti studenti preddiplomskog

Stručnog upravnog studija. Stoga Stručno povjerenstvo preporučuje da se to ispravi što je hitnije moguće.

2.9. Fakultet se iznimno dobro brine za osiguravanje svih potrebnih resursa studentima, istraživačima i predavačima. Fakultet je pretplaćen na sve važnije pravne baze podataka kao što su *Heinonline*, *Westlaw* i *Lexis-Nexis* (pri čemu se priznaje da to zahtijeva velike investicije i svakako je hvale vrijedno), a knjižnica raspolaže dostatnom zbirkom domaćih i međunarodnih pravnih naslova, iako treba spomenuti da je dio njih dosta zastario.

2.10. Studentima se pružaju prilike za primjenu naučenog u praksi.

Fakultet vodi nekoliko pravnih klinika koje studentima omogućavaju rad u pravnoj praksi, a postoji i obavezna, zakonom propisana praksa na petoj godini studija. Nadalje, studenti mogu i sudjelovati u natjecanjima na kojima se simulira suđenje (*moot court*). Ipak se čini da Fakultet ne ulaže previše napora u izgradnju drugih veza s privatnim sektorom ili lokalnom zajednicom iz kojih bi mogle proizaći nove prilike za rad u praksi u različitim kontekstima.

3. Studenti

3.1. PFO nema prijemne ispite, nego koristi sustav ispita državne mature. Obavezne ispite treba položiti na B razini državne mature, pri čemu je i predmet politika i gospodarstvo obavezan dio s obzirom da se njime stječu dodatni bodovi. Dodatni bodovi se dodjeljuju i za završetak gimnazije, odnosno strukovne škole ekonomskog ili pravnog smjera, za certifikate o poznavanju stranih jezika te profesionalnim sportašima. Većini studenata je PFO bio prvi izbor. Raste broj upisanih gimnazijalaca, a Fakultet planira početi privlačiti i gimnazijalce s boljim prosjekom ocjena.

Kako bi u tome i uspio, Stručno povjerenstvo preporučuje Fakultetu uvođenje dodatnih mjera osiguravanja izvrsnosti upisanih studenata. Nadalje, preporučuje se smanjenje broja upisanih studenata te da se nastavi sa smanjivanjem upisnih kvota za izvanredne studente zbog smanjenja interesa za taj oblik studiranja.

3.2. Fakultet izvrsno podržava studente u izvannastavnim aktivnostima. Studenti mogu slušati engleski ili njemački jezik za pravnike. Mogu, također, sudjelovati u međunarodnim seminarima, ljetnim školama i slično. Niz studentskih ekipa, također, aktivno sudjeluju u međunarodnim i regionalnim simulacijama suđenja, poput regionalnog natjecanja u simuliranim sudovima ljudskih prava (*Regional Moot Court IHL Competition*.) PFO osigurava financijsku podršku i svu literaturu potrebnu za takva natjecanja. Međutim, čini se da studenti nisu zadovoljni s količinom literature potrebne da se pripreme za takvo natjecanje. Osim toga studente se potiče i na sudjelovanje u sportskim natjecanjima.

3.3. Mentorski rad se odvija kroz seminare, kao i rad na diplomskim i završnim radovima. Nastavnici, također, izrađuju i objavljuju znanstvene radove u suradnji sa studentima, ali istini za volju na to ih obavezuju kriteriji izbora u zvanje. Mentorski je rad nužan i prilikom priprema

za natjecanja (pri čemu treba napomenuti da u njima sudjeluje relativno mali broj studenata). Nastavnici redovito komuniciraju sa studentima putem elektroničke pošte.

Fakultet ne nudi savjetovanje ni profesionalno usmjeravanje s ciljem osobnog i profesionalnog razvoja svojih studenata. Nužno je barem razmotriti uvođenje usluga podrške studentima u profesionalnom razvoju.

3.4. PFO je uspostavio i objavio postupke za provjeru znanja. Većina ispita su pismeni, dok na pojedinim kolegijima postoje i pismeni i usmeni ispiti. Pismeni su ispiti objektivni, ali nemoguće je ne zapitati se vrijedi li isto i za usmene ispite na Fakultetu.

Kako bi se osigurao minimum objektivnosti nedavno je postignuti vidljivi napredak – svi se usmeni ispiti polažu pred dva ili više nastavnika, odnosno drugim studentima, što nekad nije bio slučaj. Kod pismenih ispita nastavnici obično propuste uvrstiti problemska pitanja i time ne omogućavaju studentima da primijene naučeno. Preporučuje im se da u budućnosti češće postavljaju problemska pitanja.

Postoji postupak žalbe na ocjenu s kojim su studenti upoznati. Za kolegije koje drži samo jedan nastavnik Fakultet sastavlja popis drugih nastavnika koju mogu ispitati studente, a kako bi se osigurala dodatna objektivnost ispita.

3.5. Klub alumnija PFO-a osnovan je u studenom 2014. godine. Fakultet u promatranom razdoblju nije pratio zapošljavanje bivših studenata. PFO komunicira s osječkim Regionalnim uredom Hrvatskog zavoda za zapošljavanje te su se složili da će podatke o nezaposlenima prema nacionalnoj klasifikaciji kvalifikacija te znanstvenim i umjetničkim poljima dostavljati Povjerenstvu za unapređivanje i osiguravanje kvalitete. Time je barem donekle omogućen uvid u broj nezaposlenih pravnika u regiji.

PFO-u se preporučuje daljnje ulaganje u unapređivanje odnosa s bivšim studentima te prikupljati podatke o tome gdje se zapošljavaju, a sve kako bi se te informacije mogle koristiti za daljnje unapređivanje rada Fakulteta.

3.6. Svi relevantni dokumenti s opisima studijskih programa, ishoda učenja, kvalifikacija i prilika za zapošljavanje objavljeni su na nedavno redizajniranoj mrežnoj stranici PFO-a. Fakultet je također izdao brošuru Vodič za bruoše.

S ciljem privlačenja i motiviranja budućih studenata, Fakultetu se preporučuje da organizira otvorene dane ili održi prezentacije po srednjim školama u regiji.

3.7. Studenti PFO-a svoja mišljenja mogu izraziti preko studentskih predstavnika ili studentskog pravobranitelja. Na više su mjesta na Fakultetu postavljene kutije u koje studenti mogu ubaciti anonimna pisma kako bi izrazili mišljenje, potužili se ili prijavili neki problem. Studentski pravobranitelj je dužan redovito provjeravati te kutije te primljene poruke prenositi Prodekanu koji se onda trudi riješiti problem u suradnji s nastavnicima i studentima.

Ipak, u praksi je Povjerenstvo uočilo probleme u komunikaciji između studenata i Referade koje hitno treba riješiti.

3.8. Studenti povratne informacije o mjerama poduzetim na temelju njihovih mišljenja i prijedloga dobivaju preko studentskog pravobranitelja, elektroničke pošte ili izravno od nastavnika. Ipak, rezultati vrednovanja nastavnika se ne objavljuju. Predstavnici studenata sudjeluju u svim tijelima Fakulteta.

4. Nastavnici

4.1. Kako se navodi u Samoanalizi Fakulteta izrađenoj u listopadu 2014. godine (stanje se od tada nije mijenjalo), struktura nastavnog kadra PFO-a je sljedeća: 30 je nastavnika u znanstveno-nastavnim zvanjima (od toga je šest redovitih profesora, osam izvanrednih profesora i 16 docenata), četiri nastavnika u nastavnim zvanjima (viši predavači), zaposlen je 21 viši asistent, asistent i znanstveni novak te pet stručnih suradnika u nastavi. Vanjskih je suradnika bilo ukupno 16 od kojih devet redovitih profesora, jedan izvanredni profesor, četiri docenta i dva emeritusa, većina je angažirana na poslijediplomskim programima, a samo dva na integriranom studiju.

Prema Samoanalizi, kada se usporede podaci u posljednjih pet godina (od 2009. do 2014.), vidljivo je da je broj zaposlenika u znanstveno-nastavnim zvanjima narastao za 8 % (većinom u zvanju docenta), u nastavnim se zvanjima smanjio za 1 %, a u suradničkim se zvanjima smanjio za 9 %.

Iz Samoanalize je vidljiv pozitivan trend smanjivanja omjera broja studenata i nastavnika, ali odgovarajući omjer još nije dostignut. Također treba napomenuti da tablice u Samoanalizi, osobito 4 b.1, nisu sasvim jasne).

Tablica nastavnog opterećenja u Samoanalizi pokazuje velike neravnoteže u raspodjeli nastavnog opterećenja, koje dodatno pogoršavaju već veliku preopterećenost pojedinih nastavnika.

Samoanaliza, također, pokazuje da najveći dio nastave za redovne i izvanredne studente na svim studijskim programima provode nastavnici stalno zaposleni na PFO-u, a ne vanjski suradnici.

Iz toga proizlazi da znanstveno-nastavno osoblje pokriva ključne discipline i daje sve od sebe kako bi ostvarilo strateške ciljeve Fakulteta.

Međutim, broj stalno zaposlenih nastavnika još nije dovoljan, zbog čega su pojedini nastavnici iznimno preopterećeni, što se negativno odražava na njihov znanstveni učinak i prilike za mobilnost.

Nadalje, broj nastavnika u višim zvanjima (izvanredni i redovni profesori) je nedovoljan u usporedbi s brojem nastavnika koji su na početku karijere (u zvanjima docenta i asistenata). Konačno, broj zaposlenika na pomoćnim, tehničkim i administrativnim poslovima (29 u trenutku pisanja) je prevelik s obzirom na broj onih u znanstveno-nastavnim zvanjima.

4.2. Fakultet politiku rasta i razvoja ljudskih potencijala provodi s djelomičnim uspjehom. Sustav odabira novih zaposlenika se temelji na predviđenim umirovljenjima i održivosti studijskih programa te znanstvene djelatnosti. PFO potiče razvoj ljudskih potencijala, sudeći po navodima doktorskih kandidata čini se da je stjecanje doktorata dobro organizirano. PFO novim zaposlenicima dodjeljuje mentore, potiče ih na sudjelovanje na važnim konferencijama i na

uključivanje u programe za mobilnost te prikuplja od njih dokaze o znanstvenoj produktivnosti i iskustvu u nastavi. PFO osigurava i obuku iz nastavničkih vještina.

Međutim, izgleda da najveća većina novih zaposlenika dolazi sa samog PFO-a. Takav sustav traženje kandidata prvenstveno unutar kuće treba unaprijediti kako bi se u budućnosti privukli najbolji mogući kandidati.

PFO nema postupak vrednovanja i nagrađivanja znanstvene izvrsnosti.

4.3. PFO nema optimalan omjer broja studenata i nastavnika.

Kako je već spomenuto, iz Samoanalize je vidljiv pozitivan trend povećanja broja nastavnika u odnosu na broj studenata u posljednjih pet godina, ali stanje još uvijek nije prihvatljivo s obzirom da je omjer i dalje veći od 1:30. Također, brojke u Samoanalizi nisu sasvim jasne. Nemoguće je utvrditi je li trenutni omjer 1:33 ili 1:50. Konkretno, akademske godine 2013./2014. omjer ukupnog broja stalno zaposlenih nastavnika i upisanih studenata je bio 1:46, a omjer ukupnog broja nastavnika (uključujući i vanjske suradnike) i upisanih studenata je bio 1:33. Međutim, omjer bi se trebao računati na temelju ukupnog broja stalno zaposlenih, a ne svih angažiranih nastavnika. Stoga je veća brojka vjerojatno točnija.

Štoviše, i studenti i nastavnici s kojima je Stručno povjerenstvo razgovaralo tijekom posjeta PFO-u su napomenuli da su grupe studenata prevelike, što otežava prilike za obrađivanje praktičnih primjera. Samoanaliza ukazuje na potrebu da se ubuduće vodi računa o veličinama studentskih grupa te raspoloživim prostornim i nastavnim kapacitetima.

4.4. PFO potiče nastavnike i suradnike na daljnje usavršavanje kroz gostujuća predavanja, sudjelovanje u različitim aktivnostima, pružanje financijske podrške projektima, organizaciju konferencija, pokrivanje putnih i drugih troškova sudjelovanja na međunarodnim konferencijama ili suradnju s drugim visokim učilištima. PFO tako pokriva troškove kotizacija, puta i smještaja za izlaganja na konferencijama, što su nastavnici i potvrdili u razgovoru. Izgleda da se potiče i mobilnost nastavnika, ali samo na kraća razdoblja.

Stručno povjerenstvo se, također, uvjerilo da PFO zaposlenicima u potpunosti pokriva troškove doktorskog studija te sudjeluje u troškovima drugih oblika stručnog usavršavanja, poput obavezne obuke iz pedagogije, psihologije, didaktike i metodike.

U sklopu cjeloživotnog učenja PFO nudi program stručnog usavršavanja iz stranih jezika za pravnike te radionice u polju informacijskih tehnologija i računalnih znanosti.

Nadalje, Povjerenstvo za unapređivanje i osiguravanje kvalitete je organiziralo dvije radionice na temu izrade ishoda učenja (28. i 30. svibnja 2014. godine) u kojima su sudjelovali gotovo svi nastavnici angažirani na Fakultetu.

Ipak, treba napomenuti da dugotrajnija mobilnost nastavnika nije moguća zbog nedovoljnog broja stalno zaposlenih nastavnika i postojećeg radnog opterećenja.

Studenti su se, također, požalili Stručnom povjerenstvu da su predavanja previše teoretska.

Konačno, PFO uzima u obzir znanstvenu produktivnost nastavnika – nastavnici su obavezni dostavljati izvješća o svojoj produktivnosti. Svakih pet godina, žele li ostati na Fakultetu, nastavnici moraju predati izvješće, odnosno proći (re)izbor u zvanje, međutim, kako je i potvrđeno tijekom posjeta, nema nagrada za one koji dosegnu izvrsnost.

4.5. Nastavno opterećenje se ne raspodjeljuje pravedno ni jednoliko. Nastavnici s kojima je Stručno povjerenstvo razgovaralo tijekom posjeta se nisu žalili na vlastito opterećenje (koje obuhvaća nastavu, znanstveni rad, mentorski rad i konzultacije sa studentima), ali tablica u Samoanalizi ukazuje na ogromne razlike u raspodjeli prilično velikog radnog opterećenja (pri čemu pojedini nastavnici imaju zaista veliki broj nastavnih sati). Nastavnici su Stručnom povjerenstvu rekli da razlike u radnom opterećenju sa sobom nose i razlike u plaći i da ih oni prihvaćaju. Međutim, nikad nije prihvatljivo tjerati zaposlenike da rade previše, makar ih plaćali za to. Ta se praksa mora promijeniti.

4.6. Rad nastavnika, suradnika i drugih zaposlenika izvan Fakulteta ne regulira ni Statut Sveučilišta ni PFO. Uprava Fakulteta nije sustavno prikupljala podatke o vanjskim angažmanima nastavnika. U svakom slučaju, zakon obavezuje nastavnika da obavijesti Upravu o ponudama za vanjske angažmane, nakon čega Uprava analizira postojeće nastavne i znanstvene obaveze dotičnog nastavnika. Ukoliko se utvrdi da takav angažman ne bi ugrozio ispunjavanje obaveza na Fakultetu, dekan ga odobrava. Tek nekolicina nastavnika zaista i radi na drugim visokim učilištima. Kako su tijekom posjeta Stručnom povjerenstvu potvrdili i studenti, ne čini se da takve obaveze negativno utječu na kvalitetu i učinkovitost rada tih nastavnika na matičnoj ustanovi.

5. Znanstvena i stručna djelatnost

5.1. PFO je nedavno usvojio strategiju znanstvenih istraživanja za idućih pet godina (2015. – 2020.), što je u skladu sa znanstvenom strategijom Sveučilišta (2011. – 2020.). Radi se o prvom dokumentu te vrste kojeg je Fakultet razvio i tek treba vidjeti hoće li se on učinkovito provesti. Provedba je započeta, a previđeni su i rokovi za praćenje, vrednovanje i revidiranje preko dogovorenih pokazatelja učinka.

5.2. Planirajući istraživanja Fakultet predviđa i planira suradnju s drugim znanstvenim organizacijama u Hrvatskoj i inozemstvu. Suradnja s inozemnim znanstvenim organizacijama se dosad svodila na susjedne zemlje i gradove (poput Pečuha u Mađarskoj). Koristeći to kao polaznu točku, preporučuje se Fakultetu da u budućnosti suradnju geografski širi i da pokuša uspostaviti bilateralne ili multilateralne znanstvene suradnje s nekima od "top 100" pravnih fakulteta u Europi i svijetu.

5.3. Fakultet zapošljava dovoljno doktora znanosti za provedbu plana istraživanja. Pojedini zaposlenici, osobito pripadnici mlađe generacije (ispod 45 godina) postižu dobru razinu kvalitete u svom radu te objavljuju članke i poglavlja u izdanjima međunarodno priznatih izdavača.

5.4. Ipak, najveća većina znanstvenih publikacija su i dalje u hrvatskim izdanjima i time bez globalnog dosega. Globalni odjek je moguće ostvariti isključivo objavljivanjem u prestižnim međunarodnim znanstvenim časopisima i izdanjima prestižnih izdavača.

5.5. Fakultet nema formalne mehanizme priznavanja i unapređivanja znanstvene izvrsnosti, kao ni sustav nagrađivanja koji se temelji na znanstvenoj produktivnosti. Svakako se preporučuje uvođenje takvog sustava, osobito kada je riječ o sudjelovanju u međunarodnim projektima prestižnih znanstvenih organizacija, kao i objavljivanju u prestižnim međunarodnim znanstvenim časopisima i izdavačkim kućama. Praksa pokrivanja troškova aktivnog sudjelovanja na međunarodnim skupovima, kao i proaktivna politika Fakulteta u nabavci novih knjiga, časopisa i baza podataka su za svaku pohvalu i s tim praksama treba nastaviti, opisati ih u formalnim dokumentima i povezati s budućim sustavom nagrađivanja znanstvene produktivnosti.

5.6. PFO ima dovoljan broj recenziranih znanstvenih publikacija (vlastite recenzirane časopise, tromjesečnik *Pravni Vjesnik* te zbornik *Contemporary Legal and Economic Issues* koji izlazi jednom u dvije godine), a treba preporučiti da se međunarodna vidljivost unaprijedi uvrštavanjem tih izdanja u baze kao što su Scopus ili WoS.

5.7. PFO provodi određeni broj domaćih projekata i sudjelovao je u nekim projektima koje je financirala Europska unija (npr. kroz programe IPA i Jean Monnet). To predstavlja dobro polazište, a u budućnosti se svakako preporučuje povećanje broja te znanstvenog, međunarodnog i financijskog dosega takvih aktivnosti, osobito kroz uspostavu bilateralne ili multilateralne znanstvene suradnje, ako je moguće s nekima od "top 100" pravnih fakulteta u Europi i svijetu. Treba osigurati administrativnu podršku za prijavu projekata.

5.8. Suradnja s javnim sektorom (lokalnim pravosuđem, komorom i javnom upravom) je zadovoljavajuća i dijelom se temelji na projektima koje financira Europska unija (npr. kroz programe IPA i Jean Monnet), a dijelom kroz cjeloživotno obrazovanje. Nema osobite suradnje s lokalnim privatnim sektorom, što treba isplanirati i u budućnosti uspostaviti.

5.9. Osim kroz obrazovanje odraslih, dodatna sredstva bi se mogla zaraditi i kroz pružanje konzultantskih i/ili usluga mirenja ili medijacije. U ovom trenutku takve aktivnosti ne donose znatnije prihode.

5.10. PFO je tek upisao prvu generaciju na doktorski studij. Možda je prerano suditi o provedbi, ali upisne kriterije treba strože definirati (prvenstveno podignuti za upis nužan prosjek ocjena postignut na diplomskom studiju) kako bi se osigurala kvaliteta doktorskih kandidata i njihovog znanstvenog rada.

6. Mobilnost i međunarodna suradnja

Fakultet sudjeluje u cijelom nizu međunarodnih aktivnosti. Očito je da su posljednjih godina u tom području učinjena razna poboljšanja te pokrenute mnoge hvalevrijedne inicijative. Ipak, očito je da i u tom području treba još učiniti jako puno. U nastavku se pokušava ukratko ocijeniti rad PFO-a u tom području.

6.1. Napori Fakulteta da privuče studente i potakne mobilnost s drugih visokih učilišta su nedostatni. Na Fakultetu studira određeni broj studenata iz Bosne i Hercegovine te dvoje studenata u sklopu Erasmusa, ali to je sve što se tiče stranih studenata. K tome se gotovo uopće ne radi na privlačenju novih studenata. Osoba zadužena za međunarodne studente je ujedno i nastavnik i za taj rad ne dobiva nikakvu administrativnu podršku, što uistinu iznenađuje uzme li se u obzir birokracija Fakulteta koji zapošljava gotovo isti broj administrativnog osoblja i nastavnika. Iako treba pohvaliti mrežne stranice PFO-a dostupne na engleskom i njemačkom jeziku, a ne samo na hrvatskom jeziku, nužno je provesti i druge aktivnosti u sklopu poticanja međunarodne suradnje. PFO je, također, propustio osigurati prenosivost bodova s drugih hrvatskih visokih učilišta, odnosno priznavanje vlastitih. Samo je dvoje doktorskih kandidata PFO-a u provelo dio studija u inozemstvu.

Vidjeti kriterij 6.7.

6.2. Uz gore rečeno, napori Fakulteta da omogući, pa makar i samo ohrabri, odlazak vlastitih studenata u inozemstvo na određeno razdoblje, potpuno su nezadovoljavajući. Iako je u teoriji moguće provesti neko vrijeme na studiju u inozemstvu, to je obično moguće tek tijekom pete godine studija, što nije idealno s obzirom da studenti tada već imaju druge prioritete. Također, za razliku od drugih hrvatskih fakulteta, PFO nema postupak dodjele bodova za kolegije položene u inozemstvu (to je ostavljeno nastavnicima na diskreciju, a čini se da u praksi rijetki doista i priznaju strane kolegije). To definitivno obeshrabruje ambicije studenata, što je očito i iz broja studenata koji se odluče na odlazak u inozemstvo. Stručnom povjerenstvu je rečeno da se na razini Sveučilišta akademske godine 2014./2015. organizirao dan međunarodne suradnje u sklopu kojeg su se promovirale i prilike za mobilnost u sklopu programa Erasmus. Međutim, rečeno je i da se radilo o događanju koje nije planirano kao redovito. Studenti nisu baš informirani o prilikama za studiranje u inozemstvu, što čini 21 potpisani ugovor o suradnji (i 7 bilateralnih ugovora) potpuno neučinkovitim kada je riječ o mobilnosti studenata.

Vidjeti i kriterij 6.5.

Dalje, činjenica da je najveća većina kolegija usmjerenih na međunarodne aspekte prava izborna i dostupna tek na posljednjoj godini studija govori o širem problemu stava prema njihovoj važnosti. Studenti tako zapravo moraju birati između slušanja kolegija o međunarodnom pravu i sudjelovanja u međunarodnoj razmjeni. Kada bi te kolegije mogli slušati na ranijim godinama možda bi oni u njima pobudili interes za putovanjima i tako ih potaknuli na putovanja tijekom

kasnijih godina studija. PFO nudi program učenja stranih jezika za pravnike, ali on je ograničenog dosega te ga u ovom trenutku pohađa 25 studenata.

Fakultet sudjeluje u programu Erasmus za stručne prakse, a u ovom trenutku su u njega uključena najmanje dva studenata.

6.3. PFO potiče kratkotrajne mobilnosti znanstvenog i drugog osoblja financiranjem sudjelovanja na međunarodnim konferencijama, pokrivanjem putnih troškova, troškova smještaja i kotizacija. Međutim, nema baš dokaza o vrednovanju učinkovitosti tog postupka.

Od 30 nastavnika, troje je provelo jedan dio studija u inozemstvu, a samo jedan redovito predaje na drugim visokim učilištima. Kraći su boravci u inozemstvu uvrješeni, najčešće na tjedan ili dva. Međutim, izgleda da se takvi boravci ostvaruju usprkos Fakultetu, a ne zahvaljujući njemu. Nastavnici su tako navodili da su u inozemstvu boravili kad bi uspjeli „zbrisati s posla preko ljeta“ i slično. To ukazuje na manjak podrške. Asistenti i mlađi zaposlenici ne mogu mijenjati nastavnike u višim zvanjima jer ne smiju predavati više od 30 % radnog vremena. Time su znatno ograničene prilike za mobilnost kao i odlazak na slobodnu studijsku godinu.

6.4. Fakultet se posljednjih godina prijavio na cijeli niz međunarodnih poziva za projekte i u tome ostvario određene uspjehe. Ipak, time su dobivena relativno malena sredstva i svakako ima prostora za poboljšanja. Također, Fakultet ostvaruje i suradnju u polju upravljanja kvalitetom. U tom smislu osobito vrijedi spomenuti projekt *Iurisprudentia* koji se provodi u suradnji s pravnim fakultetima u Rijeci i Splitu. Vrijedi spomenuti i Tempus projekt namijenjen usavršavanju stranih jezika. Treba dalje ohrabrivati nedavno ponovno potaknutu želju za uspješnim dobivanjem većih sredstava za znanstveni rad.

Uočeni su i pojedini primjeri uspoređivanja programa s međunarodnim standardima. Primjerice, na doktorskom se studiju provode salzburška načela. Međutim, čini nam se da se radi o površno provedenoj aktivnosti koju je moguće dodatno unaprijediti. Kad je riječ o doktorskom studiju ishod je nepovoljan – umjesto da se kandidati od samog početka usmjere na izradu disertacije, prisiljava ih se da upisuju velik broj kolegija.

Također, Fakultet nudi mali broj specijalizacija iz međunarodnog prava, čime je ograničen broj potencijalnih razmjena znanstvenika.

6.5. Fakultet formalno nudi 23 kolegija na engleskom jeziku. Ima dokaza i o ponudi kolegija na talijanskom i njemačkom jeziku, što treba pohvaliti. Međutim, izgleda da ti kolegiji zapravo postoje samo na papiru – ima jako malo stranih studenata i malo tko poželi upisati te kolegije. Uz to hrvatski studenti te kolegije ne upisuju, dapače nije im dozvoljeno da ih upišu, odnosno za njih ne mogu dobiti bodove. Nikako nije preporučljivo stvarati takav sustav na dva kolosijeka i odvajati strane od domaćih studenata. U suradnji sa Sveučilištem u Pečuhu se izvode i pojedini združeni kolegiji.

6.6. PFO ne osigurava dovoljno prilika za dolazne mobilnosti nastavnika i drugih zaposlenika. Na više se pozicije obično zapošljavaju već postojeći kadrovi, novi se zaposlenici traže prvenstveno unutar Fakulteta, a oglasi se ne objavljuju u međunarodnim medijima. Dodatnu barijeru predstavlja činjenica da se većina kolegija održava na hrvatskom jeziku. Fakultet godišnje posjeti desetak nastavnika koji obično održe predavanja, ali većinom je riječ o jednom gostujućem

predavanju, a ne cijelom kolegiju. Za to nisu plaćeni i ne postoje mehanizmi koji bi omogućavali češće i obuhvatnije angažmane.

6.7. Fakultet održava formalnu i vrlo blisku suradnju s Pečuhom, međutim nedostaje formalni okvir za buduću suradnju. Također, u sklopu programa Erasmus je sklopljen velik broj ugovora o međunarodnoj suradnji. Međutim, važno je napomenuti da svi ti ugovori nisu doveli do nekakve znatnije mobilnosti studenata – godišnje na Fakultet dođe par studenata, a u inozemstvo ih otpuťuje manje od deset. Suradnja je većinom svedena na regiju, osobito zemlje bivše države što ukazuje na parohijalan pogled na svijet. Nužno je stoga preispitati mogućnosti za suradnju s drugim visokim učilištima po cijeloj Europi i šire. Nadalje, pojedini ugovori sa susjednim zemljama daju povoda za zabrinutost, primjerice, ugovor s banjalučkim visokim učilištem koje nije u potpunosti akreditirano.

Vidjeti kriterij 6.1.

Fakultet ima Centar izvrsnosti Jean Monnet s dvije katedre koji osigurava suradnju sa stranim sveučilištima i pruža mogućnosti organizacije gostujućih predavanja. Te katedre, međutim, dobivaju minimalna sredstva i ne pokrivaju putne troškove gostujućih predavaća (k njih je godišnje desetak). Gostujući predavaći na Fakultetu borave kratko (obično manje od dva tjedna) i angažman im se obično svodi na jedno predavanje. Na Fakultetu nikad nije bilo dugoročnih boravaka stranih nastavnika, makar se u budućnosti planiraju suradnje s Istočnokineskim i Sveučilištem Nanjing.

PFO sudjeluje u cijelom nizu međunarodnih studentskih natjecanja u simulacijama suđenja (*moot court*) što svakako treba pohvaliti. Međutim, za sada sudionici za to ne dobivaju bodove, što u budućnosti svakako treba promijeniti.

7. Resursi: stručne službe, prostor, oprema i financije

7.1. PFO osigurava resurse za učenje svim svojim studentima. Međutim, predavaonice, učionice i knjižnica prostorom su dosta ograničene.

Vrlo je malo prostora koje studenti mogu koristiti za zajedničko učenje, iako treba pohvaliti dostupnost suvremene računalne opreme kao i broj pravnih baza podataka na koje je Fakultet pretplaćen. Probleme s prostorom je moguće ublažiti smanjivanjem broja upisanih studenata.

7.2. Omjer nastavnog i nenastavnog osoblja je sasvim neodgovarajući i ne može ga se opravdati usporedbom s drugim visokim učilištima u Hrvatskoj. Broj zaposlenog nenastavnog osoblja je prevelik s obzirom na broj zaposlenih nastavnika. Na administraciju se troše ogromni resursi i to sasvim nepotrebno s obzirom da drugi pravni fakulteti u Hrvatskoj ne zapošljavaju toliko administrativnog osoblja.

7.3. Čini se da Fakultet nema politiku usavršavanja nenastavnog osoblja, osim što se računovodstvu nude povremene obuke.

7.4. Kriterij koji se odnosi na laboratorije nije primjenjiv.

7.5. Suvremena oprema, tehnologija i tehnološka podrška koju nudi PFO općenito su izvrsne kvalitete. Međutim, nije osiguran pristup studentima (i nastavnicima) s invaliditetom kojima je dostupan samo manji dio prostorija. Na tome treba hitno poraditi.

7.6. Stručno povjerenstvo knjižnicu smatra izvrsno opremljenom, osobito kada je riječ o elektroničkim resursima i knjigama na temu hrvatskog pravnog sustava. Ni kolekcija prava Europske unije nije ništa manje impresivna. Međutim, knjižnica raspolaže vrlo malim prostorom, a knjige iz drugih područja poput međunarodnog javnog prava i ljudskih prava su zastarjele.

7.7. Na prvi pogled se čini da je financijsko stanje PFO-a u ovom trenutku održivo. Međutim, školarine predstavljaju jedini izvor financiranja većine dodatnih aktivnosti. To je samo po sebi kontraproduktivno jer tjera Fakultet na upisivanje velikog broja studenata i povećanje upisnih kvota iznad praga održivosti. Predlaže se povećanje korištenja drugih izvora financiranja poput donacija bivših studenata, znanstvenih projekata i suradnje s privatnim sektorom.

7.8. Suvremena računalna oprema, baze podataka, knjige i financiranje sudjelovanja na međunarodnim konferencijama pomažu osigurati kvalitetu znanstvenog rada. Međutim, nema financijskih poticaja za podizanje kvalitete znanstvenog i nastavnog rada i hitno treba razmotriti njihovo uvođenje.